**Kniha:** Velký Gatsby (Francis Scott)

**Předmět:** Český jazyk – rozbor díla

**Přidal(a):** Alexandra Žondecká

# Francis Scott

- 24.9. 1896 (St. Paul, Minnesota) – 21.12. 1940 (Los Angeles, Kalifornie)
- americký spisovatel a scenárista, často označovaný za autora tzv. jazzového věku
- jedním z nejvýraznějších představitelů ztracené generace
- celosvětově považován za jednoho z nejlepších amerických spisovatelů 20. století
- nedokončil střední školu, ale díky svému charizma byl přijat na Princton
- píše mezi 2 světovými válkami, je to autor románů i povídek, zahrnuje do nich autobiografické rysy
- byl dobrovolníkem za 1. světové války, prošel výcvikem v Alabamě – zde se seznamuje se svou budoucí ženou Zeldou Sayreovou, později vyšlo najevo, že trpěla schizofrenií
- po válce se stal reklamním agentem
- v dílech řeší otázku smyslu lidského života, za kterým by lidé měli jít, ale často ztroskotají. Sám ztroskotal na alkoholu

**Další díla:**

- Na prahu ráje (jeho 1.dílo)
- Krásní a prokletí
- Něžná je noc
- Poslední magnát (poslední dílo, nedokončené, vydán posmrtně)

# Literárně historický kontext

**Meziválečná literatura 1. polovina 20. století**

- První světová válka způsobila v celé Evropě hluboký společenský i duchovní otřes. Výraznou stopu zanechala zákonitě i v literatuře. Zobrazování válečné tématiky si kladlo za cíl vylíčit válečné hrůzy a varovat před tím, aby se taková situace už nikdy neopakovala.
- Politická situace – na kontinentu probíhá vlna revolucí, rozšiřování fašismu, souboj demokracie a totalitních režimů, světová hospodářská krize, mnoho lidí přichází o práci.

**Autoři ztracené generace**

- generačně blízká skupina amerických básníků a prozaiků, kteří začali tvořit ve 20. letech 20. století
- Myšlení prozaiků a básníků této skupiny bylo ovlivněno zážitkem z 1. světové války, pocitem neschopnosti zařadit se zpět do obyčejného života.
- Základní téma literárních děl této generace je skepse, zklamání, rozpad lidských a sociálních hodnot a hledání východiska v útěku do přírody nebo kultury. Hlavními hrdiny bývají lidé ztracení v labyrintu světa, obvykle rozvrácené, silně citově založené osoby, které nemohou najít pevný bod ve svém životě.
- Pojem ztracená generace zavedla Gertruda Steinová.

**Další autoři tohoto období:**

- **Amerika:**
  - John Steinbeck (Na východ od ráje, Hrozny hněvu, O myších a lidech)
  - Francis Scott Fitzgerald (Velký Gatsby, Podivuhodný případ Bejnamina Buttona)
  - Ernest Hemingway (Stařec a moře, Komu zvoní hrana, Sbohem armádo)
- **Francie:**
  - Romain Rolland
  - Henri Barbusse
  - Marcel Proust (Hledání ztraceného času)

- **Anglie:**
  - James Joyce (Odysseus, Dubliňané)
- **Německo:**
  - Feuchtwanger (Lišky na vinici, Židovka z Toleda, Goya, Bláznova moudrost)
  - Erich Maria Remarque (Na západní frontě klid, Nebe nezná vyvolených)
- **ČR:**
  - Franz Kafka (Proces, Proměna)
  - Jaroslav Hašek (Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války)

# Rozbor díla: Velký Gatsby

- **Originální název:** The Great Gatsby
- **Rok vydání:** 1925

**Okolnosti vzniku díla:** Za života autora dílo nebylo moc přijímáno, v období druhé světové války skoro zapomenuto. Až v 50. letech se situace změnila. V době jeho vydání bylo autorovi 28 let a pobýval na francouzské Riviéře. Po vydání se autorův život stal tragédií, a u manželky se projevila psychická nemoc. Fitzgerald zanedlouho propadl alkoholismu.

### Téma

- O mladíkovi, který se z velké lásky k bohaté dívce prodere do její společenské vrstvy a poznává její krutost a nemilosrdnost. Nehynoucí touha po dosažení amerického snu, deziluze. Oslavy, příležitosti zbohatnout, dopad války na lidi.

### Motivy

- Rozdíly mezi sociálními třídami, večírky, alkohol, ženy, peníze, žluté auto, nevěra, luxus, touha po majetku, vražda, zelené světlo, přátelství, opovržení, první dojem, samota, investice, cenné papíry, obdiv, láska, původ, pozvánka na večírek, žárlivost, nenávist, nerozhodnost, autoservis, bazén, sebevražda, znovushledání, naděje, vina, nehoda, rozpaky, povýšenost, pohřeb, zbraň, válka, stěhování,...

### Časoprostor

- Doba děje: 20. léta 20. století (doba prohibice, konkrétně 1922)
- Místo děje: Long Island Sound (části Západní a Východní Vejce), New York. V domě Daisy a Toma (Východní Vejce), v Domě Nicka (Západní Vejce), v autoopravně George Wilsona, v bytě Myrtle Wilsonové (158. Avenue v New Yorku), Pensylvánské nádraží, Gatsbyho dům, hotel Plaza, restaurace

### Kompozice

- chronologická, vypravěč se retrospektivně vrací ke starším obdobím (nejčastěji o 5 let, kdy se Daisy naposledy viděla s Gatsbym)
- v úvodu věnování Zeldě
- 9 římsky číslovaných kapitol
- dílo je lehce autobiografické
- zachycuje poměrně krátké období (jedno léto, část podzimu)

### Literární druh a žánr

- Literární druh: epika (forma: próza)
- Literární žánr: milostný román

### Vypravěč / lyrický subjekt

- ich-forma
- vypravěčem je Nick Carraway (jedna z postav)
    - Do děje moc nezasahuje, je spíše zprostředkovatelem událostí. Pokud nebyl něčeho sám svědkem, dozvídáme se o tom později.
- Střídají se úseky, kde vypravěč popisuje, co vidí s úseky, kde se zamýšlí nad samotným poselstvím příběhu a motivací postav. Postoj Nicka ke Gatsbymu se zdá být velice kontroverzní. Nick vypráví příběh s odstupem několika let.

**Postavy**

- **Nick Carraway** – vypravěč, postava slouží spíše k popisu událostí, pochází ze zámožné rodiny, otec vede železářský velkoobchod, studium dokončil v New Havenu roku 1915, rozhodl se odejít na východ obchodovat s cennými papíry. Ke Gatsbymu má rozporuplný postoj, je všímavý a přemýšlivý, tolerantní, otevřený, dobrý posluchač (lidé mu rádi říkají svá tajemství), zdrženlivý, opatrný, čestný.
- **Jay Gatsby** – ve skutečnosti James Gatz, původně chudý mladík, který se zamiluje do Daisy, je jí až posedlý. Schválně se nastěhuje tak, aby jí mohl být nablízku, snaží se jí ohromit. Ve válce se stal majorem, chvíli studoval v Oxfordu a chce se k Daisy dostat i nezákonně (nelegální distribuce alkoholu, organizovaný zločin), zbohatne a všichni jím nakonec stejně pohrdají kvůli jeho chování. Povídá se, že je synovec nebo bratranec císaře Viléma a peníze má od něj. Záhadná postava, v některých budí hrůzu. Hraje si na velkého magnáta, ve skutečnosti je těžce raněný láskou, kterou se snaží získat zpět. Je nepochopený a nešťastný ze vzniklé situace, propadá depresi a nakonec je zastřelen. Jeho minulost je zahalena tajemstvím, šíří se kolem něj spoustu fám (např. že někoho zabil). Elegantní, mladý kolem 30 let, má krátké vlasy, je rezervovaný, upjatý, má protekci u policie, snaží se vypadat důstojně za každé situace.
- **Daisy Buchananová** – charakter vytvořen na základě Fitzgeraldovy ženy Zeldy, Nickova vzdálená sestřenice z druhého kolene, půvabná, šeptá, aby se k ní lidé nakláněli, mají s Tomem tříletou dceru, prostoduchá, povrchní, znuděná, přelétavá, pro Gatsbyho ztělesněním dokonalosti, má schopnost dokonalé přetvářky, prioritou je pro ni materiální luxus a pohodlí, Gatsbyho opravdu nemiluje, přejede autem Tomovu milenku.
- **Tom Buchanan** – Nick ho zná z univerzity, pochází z bohaté rodiny, hráč fotbalu a koňského póla, lidé ho nemají rádi, povýšené vystupování, slámově žluté vlasy, silný, arogantní, popudlivý, všude ví, že má milenku. Má hodně známých, opil se 2x v životě, s Myrtle se poznali ve vlaku, má násilnické sklony, zákeřný, pokrytecký, žárlivý. O Daisy se začne znovu zajímat, až když zjistí, že po ní touží Gatsby.
- **Myrtle Wilsonová** – manželka George a Tomova milenka, cca 35 let, lehce obézní, afektovaná, vitální, vyzývavá, povýšená, dobře oblékaná, pohrdá nižšími vrstvami
- **Catherine** – sestra Myrtle, štíhlá, asi 30 let, zrzavá, nosí keramické náramky, světaznalá, majetnická, panovačná, bydlí s přítelkyní v hotelu, byla v Monte Carlu, má potřebu mluvit o životech jiných
- **George B. Wilson** – majitel autoopravny, světlovlasý, apatický, chudokrevný, má světle modré oči
- **Jordan Bakerová** – golfistka, štíhlá, stydlivá, šedé oči, skeptická, zvědavá, Nickova milenka, lehkovážná, špatná řidička, má ráda velké večírky a soukromí, pohrdlivá, velice

nečestná, nesnáší prohru, cynická, sebestředná, soběstačná.
- **Chester McKee** – bledý, zženštilý muž, soused Myrtle Wilsonové, uctivý, pracuje jako fotograf
- **Paní McKeeová** – hlučná, malátná, pohledná, podle Nicka úděsná, pyšná, manžel jí od svatby 127x vyfotil

**Jazykové prostředky**

- přímá řeč nevlastní,  charakteristika, filozofické úvahy Nicka
- spisovná čeština, složitá souvětí, detailní popis prostředí (především Gatsbyho majetek)
- autor se soustřeďuje na vykreslení atmosféry 20. století s celou její pompézností, častá přirovnání, popisnost
- monology, krátké a úderné dialogy, myšlenky vypravěče jsou naopak dlouze a barvitě popisovány

**Kulturní souvislosti**

- 5 filmů, opera, audiokniha

*Děj*

**KAPITOLA I.**

Děj začíná několik let po válce, kdy mladý Nick Carraway z amerického středozápadu přijíždí do New Yorku, aby na burze s cennými papíry vydělal peníze. Zabydlí se na Long Islandu blízko rezidence tajemného zbohatlíka Gatsbyho.Nick se setkává se svojí vzdálenou sestřenicí Daisy vdanou za Nickova známého Toma Buchanana, se kterým má 3-letou dceru. Manželství není šťastné. Setkává se u nich s Jordan Bakerovou, od které se dozví, že má Tom milenku. Poté odjíždí domů a vidí Gatsbyho koukat na zelené světlo v dálce.

**KAPITOLA II.**

Nick jede s Tomem do New Yorku, kde poznává Tomovu milenku Myrtle Wilsonovou v autoopravně. Ta poté vlakem cestuje s nimi. Cestou si koupí erdelteriéra. Jdou do jejího bytu, kam pozve i sestru Catherine a sousedy McKeeovi. Baví se o Gatsbym, Nick s Catherine řeší,

proč se Myrtle a Tom nerozvedou, Myrtle Nickovi říká, jak poznala Toma. Nakonec Tom zlomí Myrtle nos za to, že řekla jméno Daisy.

**KAPITOLA III.**

Nick popisuje monstrózní večírky u Gatsbyho. Sám nakonec dostane pozvánku, ostatní tam prostě chodí. Seznamuje se tam s Jordan, společně jdou najít Gatsbyho. Kolem půlnoci Nick úplnou náhodou zjistí, že se s ním baví. Gatsby pak odejde a později si dá zavolat Jordan. Večírek končí, někdo způsobí skandál, protože naboura a autu upadne kolo. Nick se sbližuje s Jordan.

**KAPITOLA IV.**

Nick popisuje seznam lidí, kteří navštěvují Gatsbyho večírky. Gatsby s Nickem jede do města, cestou mu vypráví o své minulosti. Říká, že se Nickovi odpoledne svěří se smutnou věcí prostřednictvím Jordan. Jdou spolu na oběd, přidá se k nim i Gatsbyho známý Wolfsheim. Potkají zde Toma, Gatsby zmizí. Jordan Nickovi vypráví, jak se Jay a Daisy poznali (v roce 1917), dělilo je od sebe společenské postavení. Když vojáci odjeli, Daisy se vdala za Toma. Den před svatbou brečela kvůli nějakému dopisu. A teď se o něm po letech doslechla. Gatsby chce, aby Nick pozval Daisy na čaj a on tam přišel.

**KAPITOLA V. (polovina knihy)**

Gatsby chce nedočkavě vědět, jak se Nick rozhodl. Ten souhlasí. Pozve Daisy na čaj, Gatsby mezitím pošle květiny a nechá u Nicka posekat trávník, ten den prší. Gatsby se bojí že nepřijde. Jejich setkání je rozpačité, později je Gatsby pozve k sobě, procházejí dům a Nick je tam nakonec nechá samotné.

**KAPITOLA VI.**

Za Gatsbym přijede reportér z New Yorku. Nick vypráví o jeho životě, představuje ho jako Jamese Gatze, původně chudého mladíka, který je zapojen do nelegálních obchodů s alkoholem společně s Wolfsheimem. Potkal milionáře Dana Codyho, jenž mu později dopomohl k penězům. Celý život zasvětil tomu, aby pro Daisy zajistil dostatečně luxusní prostředí. Po pár týdnech se Nick u Gatsbyho zastaví. Je tam i Tom s přáteli. Gatsby mu řekne, že zná Daisy. Tom jí začne víc hlídat. Jdou společně na Gatsbyho večírek. Jay je nešťastný, protože se Daisy nebavila. Chce vrátit vše, tak jak bylo. Vzpomíná, jak Daisy poprvé políbil.

**KAPITOLA VII.**

Gatsby propouští sloužící, nekoná večírek. Nick s Gatsbym jedou na návštěvu k Buchananovým. Je vedro. Tom na Jaye začíná žárlit, společně všichni jedou do města. Tom, Jordan a Nick si vezmou Gatsbyho auto a Gatsby s Daisy jedou v modrém kupé. Tomovi je jasné, že spolu ti dva něco mají, Tom zastaví na pumpě aby natankovali. Pozoruje je Myrtle, která si myslí, že Jordan je Tomova manželka. Všichni jedou do hotelu Plaza, baví se o tom, že Jay studoval na Oxfordu, v hotelu probíhá svatba. Tom obviňuje Gatsbyho, že s Daisy spí. Gatsby se s Tomem hádá, že ho Daisy nikdy nemilovala. Jay nechce připustit, že by ho milovat mohla. Daisy s Gatsbym nechce odejít. Tom pošle Jaye a Daisy domů v Jayově žlutém autě. Daisy řídí a přejede Myrtle. Ostatní obviňují Gatsbyho, nehoda se vyšetřuje.

**KAPITOLA VIII.**

Nick Gatsbymu radí, aby odjel. Ten mu vypráví, jak se s Daisy poznali. Namluvil jí, že je schopen se o ni postarat, že je ze stejné společenské vrstvy. Nick popisuje Gatsbyho život. Nick odjede do města, volá mu Jordan. Nick vypráví, co se dělo v autoopravně v den nehody (našlo se psí vodítko, Myrtle si nejspíš chtěla promluvit s někým, kdo jel v autě). Rozhozený Wilson chodil a vyptával se, až přišel na Gatsbyho jméno (prozradil mu ho Tom) a zastřelil ho v bazénu. Wilson nakonec zabil i sám sebe. Gatsbyho našli 4 lidé: Nick, šofér, zahradník a majordomus.

**KAPITOLA IX.**

Tom s Daisy odjeli, všichni se ke Gatsbymu obrátili zády, jen Nick se ho zastával. Nikdo, kromě jednoho muže z večírku, Gatsbyho otce a Nicka nepřijde na pohřeb. Nick vzpomíná na dětství, naposled se sejde s Jordan. Potká Toma a vyčítá mu jeho chování. Nick se stěhuje, naposledy obchází Jayův dům.